

KERI BARET

**KNJIŽARA
TAJNI**

Preveo
Nikola Pajvančić

Laguna

Naslov originala

Kerry Barrett

THE BOOKSHOP OF SECRETS

Copyright © Kerry Barret 2025

First published in Great Britain by HQ, an imprint of
HarperCollins*Publishers*, Ltd 2025.

Translation copyright © 2026 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Mom tati Brajanu, koji je voleo Portugaliju
i špijunske romane, i koji nam svima mnogo nedostaje.*

Prvo poglavlje

London

Leto 1938.

„Mislim da je odlično prošlo“, rekla sam gledajući kako publika polako napušta dvoranu „Čini mi se da su svi uživali u predstavi.“

„Oduševili smo ih“, rekla je Ejpril. Moja najbolja drugarica još je bila u kostimu – u blistavoj balskoj haljini u kojoj je pevala – i izgledala je veoma lepo. „Savršen omaž tvom tati.“

„Jeste.“ Klimnula sam glavom, po stoti put tog dana na ivici suza.

Ejpril mi je pružila pljosku i zahvalno sam otpila, iako nisam ni znala šta je unutra. Bio je to konjak, koji nešto baš i ne volim, ali mi je sada savršeno prijao. Otpila sam još jedan gutljaj.

„Izgleda kao da je kraj“, rekla sam.

„Nije kraj, već novi početak.“ Ejpril je namestila haljinu da bi sela na ivicu bine, pa me je povukla za ruku da sednem i ja. „Pozorište nikuda ne ide. Samo će imati novo ime i to je sve.“

Klimnula sam glavom i stegla usne. „Tata bi bio mnogo ponosan što pozorište sada nosi njegovo ime.“

„Tako je.“ Ejpril mi je uzela pljosku i otpila, pa mi je prebacila ruku preko ramena i ja sam se naslonila na nju. „A bio bi ponosan i na tebe. Što krećeš na avanturu po Evropi.“

Stresla sam se od nervoze. Odjednom mi se činilo da je put do Evrope veoma dug.

„Sad zapravo nisam sigurna da bi trebalo da idem“, rekla sam.

„Laro, tvoj tata je želeo da ideš“, odgovorila je Ejpril. „Zato ti je u testamentu ostavio novac za kartu. Moraš da ideš.“

Iskrivila sam lice. „Ali meni se sviđa ovde u Londonu. Ja sam Engleskinja.“

Ejpril me je prezrivo pogledala. „Polu-Engleskinja“, rekla je. „Tvoj tata je želeo da ne zaboraviš na portugalsku stranu svog porekla. Zato te je i podsticao da ideš na te časove konverzacije.“

To je bilo tačno. Pokušala sam drugačije da nastupim.

„Ali ovde imam porodicu. Ništa mi više ne treba.“

„Imaš samo Vilfa“, rekla je Ejpril, ovog puta prezrivo pogledavši ka zadnjem delu sale, gde je moj brat od strica nameštao transparent s natpisom Pozorište *Ernest Houph*. „Ali on je tatin sinovac, dakle nije s te strane tvoje porodice. A čak i on misli da treba da ideš u Portugaliju.“

„Tačno tako“, dobacio je Vilf veselo, pa se odmaknuo da proveriti je li transparent ravan. „Mada uglavnom zato što si već kupila kartu i sutra treba da kreneš, tako da je prekasno da ti vrate pare.“

„Kakav davež“, promrmljala je Ejpril.

„Treba to da uradim?“, upitala sam je. „Zar ne?“

Ejpril me je čvršće zagrlila. „Naravno“, rekla je. „To je malene bila poslednja želja tvog oca.“

„Bože, Ejpril, koliko ti voliš da dramiš.“ Prevrnula sam očima. „Ali verovatno si u pravu.“

„Naravno da jesam. Otkad te znam, želiš da saznaš nešto više o maminom poreklu. Ovo ti je prilika.“

Ponovo sam uzela pljosku i zavalila se na laktove da otpijem.

I ja sam još bila u kostimu, samo što sam ja na sebi imala odelo Glavnog Momka iz prošlogodišnje božićne predstave *Dik Vittington*, jer je moja poslednja scena u kabareu povodom promene imena pozorišta bila komični skeč.

„Ali svi ćete mi mnogo nedostajati“, rekla sam. Samo ja sebi zvučala jadno. „I još nešto, možda važnije od svega – propustiću mnogo vremena na pozornici. Šta ako mi putovanje u inostranstvo utiče na glumačku karijeru? Tata to ne bi želeo.“

Ejpril je prezrivo frknula. „Pozorište će biti ovde kad se vratiš“, rekla je. „Nikuda mi ne idemo.“

Vilf je stigao do pozornice i seo s moje druge strane. Potisnula sam osmeh kad sam ga videla kako čežnjivo gleda Ejpril.

„Pa“, rekao je. „Nadajmo se.“

Ejpril je coknula jezikom. „Šta ti to znači?“

„Možda bude rata“, rekao je Vilf. „Ko zna.“

„Stvarno veruješ da bi to moglo da se desi?“, upitala sam, ponovo uznemirena. „Mislim da će se Nemci zadovoljiti time što su zauzeli Austriju.“

Vilf se namrštio. „Ne verujem da će tu stati.“

„Ali to nema nikakve veze s nama, zar ne?“, rekla je Ejpril. „Neće biti rata.“

„Šta bi ti radio ako ga ipak bude?“, upitala sam Vilfa. „Da li bi se prijavio u vojsku?“ Sneveselila sam se od same te pomisli. Moj otac je bio u prethodnom ratu. Bio je u rovovima – tako je zapravo i upoznao mog ujaka, Portugalca – služili su zajedno. A kasnije, kad je pokušavao da pokrene pozorišnu trupu, napisao je vrlo uspešnu dramu o svemu što je doživeo. Tako da je, na neki način, rat za njega bio prekretnica. Ali ja sam videla onaj njegov izgubljeni pogled kada bi neko spomenuo rat i znala sam da bi ga užasnula pomisao na mogućnost da izbije novi.

„Ja bih da letim“, rekao je Vilf.

„U avionu?“, Ejpril je zvučala zapanjeno.

„Pa da, naravno u avionu“, rekao je Vilf. „Nemam krila.“

Ejpril se zakikotala, a Vilf je delovao vrlo samozadovoljno.

„Hoćeš da budeš pilot?“, upitala je Ejpril. Pažljivo se zagledala u Vilfa, a njemu su se od toga obrazi zažarili.

„Možda“, odgovorio je.

„Ti si oduvek želeo da letiš, još od malih nogu“, rekla sam. „Sećam se kad si na litici kod Istborna gledao kako se galebovi obrušavaju, a tvoja sirota mama je htela da poludi od brige.“

„Mislila je da ću pasti u more.“

„Užasnula bi se kad bi znala da hoćeš da postaneš pilot.“

„Pa dobro, možda joj i neću reći.“ Vilf se osmehnuo. „Ionako je retko viđam.“

Nasmejala sam se. Vilf je bio čudan momak. Bio je veoma pametan, imao je dobar posao, nešto u državnoj službi, što mi je zvučalo stravično dosadno, ali u duši je ostao dečak, uvek spreman na šale i smicalice, uvek u potrazi za uzbuđenjima.

„Zapravo mislim da bi ti stvarno bio dobar pilot“, rekla je Ejpril. „Oni moraju da budu veoma hrabri i slično?“

„Da, i slično“, odgovorio je Vilf, očigledno oduševljen što je Ejpril smatrala da je hrabar.

„Ali zar nije to sve strašno opasno?“, upitala sam.

„Ne bih rekao da u ratu postoji nešto što nije opasno.“

„Neće biti rata“, rekla sam odlučno. „Neće se to ponoviti.“

Učinilo se da će mi Vilf protivurečiti, ali sam ga ja oštro pogledala jer nisam želela da pričamo o ratu, pa nije rekao više ništa.

„Dobro. Evo šta ću“, rekla sam. „Otići ću u Lisabon jer je tata to želeo. I upoznaću svoju portugalsku rodbinu i prijateljiću se sa svim tim zanimljivim i strastvenim rođacima.“

„Zvuči prilično uzbudljivo“, rekao je Vilf blago.

„Pevaću one čudno tužne pesme...“

„Fado“, rekla je Ejpril. „Ta muzika se zove fado.“

„Pevaću fado, i piti porto i prigrliti svoju portugalsku stranu na mesec dana, najviše dva“, rekla sam. „A onda, kad upijem dovoljno sunca, vratiću se kući i dobiti glavnu ulogu na Vest endu.“

„I publika će te obožavati“, rekla je Ejpril.

„Obožavaće *nas*“, rekla sam. „Ništa neću bez tebe.“

Nasmejala se. „Nadala sam se da ćeš to reći.“

„A onda ćemo dobiti glavne uloge u filmu“, rekla sam, kao što sam to učinila bezbroj puta dok smo maštale o budućnosti.

„S dvojicom zgodnih glavnih glumaca.“

„Klark Gejbl?“, upitala je Ejpril.

„Definitivno.“

„A Hamfri Bogart?“

„O, da!“

Vilf je uzdahnuo.

„I osvojicemo Oskara za svoje uloge“, nastavila sam, udarivši Vilfa po nozi. „Bićemo prve...“

„Prve glumice koje će podeliti Oskara za najbolju žensku ulogu“, rekao je, pretvarajući se da mu je dosadno. Bar sam mislila da se pretvara.

„Smej se ti koliko hoćeš“, rekla sam. „Ali ja u mašti sve to jasno vidim.“

„I ja“, rekla je Ejpril. Ustala je, pomalo nesigurno zbog haljine – i konjaka – i pretvarala se da drži nagradu.

„Želim da zahvalim Akademiji“, rekla je, pokušavajući da oponaša glas Kettrin Hepbern.

Svi smo se nasmejali, pa je i Vilf ustao. „Moram da krenem“, rekao je. „Ujutru rano idem na posao.“

Ejpril ga je pogledala s iskrenim sažaljenjem. „Baš mi te je žao“, rekla je. „Sigurno je užasno imati stalan posao.“

Vilf je prevrnuo očima i pružio mi ruku da ustanem. Stvarno mi ga je bilo žao. Od malih nogu je bio primoran da sluša moje maštarije o glumi. Bio je četiri godine stariji od mene i sada sam znala da je bio veoma strpljiv dok sam mu izvodila svoje skečeve i predstave. A evo ga sad, odrastao čovek, a i dalje mora sve to trpi. A sada su tu još i Ejprilini snovi. Mada, bila sam prilično sigurna da bi trpeo bilo šta što Ejpril uradi, sudeći po tome kako je očarano gleda.

Zagrlila sam ga, ponesena naletom nežnosti. „Nedostajaeš mi“, rekla sam. „Hoćeš li mi pisati?“

„Naravno da hoću.“ Čvrsto me je zagrlio. „Čika Erni bi bio jako ponosan na tebe“, rekao je. „A i ja sam.“

„Vratiću se pre nego što primetiš da me nema“, rekla sam.

„Imam osećaj da Lisabon neće znati šta ga je snašlo“, rekao je. „Vidimo se sledeće nedelje, Ejpril.“

Vilf je skočio s bine i krenuo ka izlazu iz pozorišta.

Pogledala sam Ejpril.

„To je to“, rekla sam. Uхватила me je za obe ruke.

„To je to.“

„Malo mi je muka.“

„Zato što si mi popila skoro sav konjak. Nema to veze s putovanjem.“

„Možda.“

Ejpril me pogleda pravo u oči. Bila je na ivici suza. „Crći ću od ljubomore i strašno ćeš mi nedostajati.“

„Pa hajde onda sa mnom“, zamolila sam je.

Odmahnula je glavom. „To je tvoja avantura“, rekla je. „Idi pronađi maminu porodicu, pa se onda vrati i ispričaj mi sve.“

Ponovo sam osetila onu poznatu strepnju, ali ju je ovog puta brzo zamenilo uzbuđenje.

„Idem u Lisabon“, rekla sam. „Jedva čekam!“

Drugo poglavlje

Lisabon

Nedelju dana kasnije

Lisabon je bio veličanstven. Od trenutka kada sam sišla s voza, očarali su me prizori, zvuci i sunce. Rezervisala sam sobu u hotelu u starom gradu i uz pomoć mape i nekoliko predusretljivih meštana stigla sam tamo, s koferom koji mi je udarao o noge. Bila je to velika zgrada s pločicama na fasadi, s pogledom na mali park, odmah pored velike bele crkve. Sve je delovalo veoma egzotično, strano i glamurozno. Nakratko sam zastala ispred hotela, osvrnula se oko sebe i duboko udahнула. Tata je bio potpuno u pravu što me je naterao da dođem. Oduvek me je poznao bolje nego što sam ja poznavala samu sebe.

Digla sam pogled ka plavom nebu i poslala poljubac ka nebesima.

„Tata, hvala ti“, šapnula sam.

Ponovo sam digla kofer i popela se uz kamene stepenice do ulaza u hotel.

„*Bom dia*“, rekla sam ženi na recepciji.

„*Bom dia.*“

„Lara Houp“, predstavila sam se. A onda, da isprobam svoj portugalski, dodala sam: „Imam rezervaciju.“

„Sim“, rekla je.

Ozareno sam joj se nasmešila, zadovoljna što me je razumela, a ona mi je uzvratila osmehom, nešto opreznije, ali ipak srdačno.

„Vi ste Britanka?“, pitala me je na engleskom.

„Iz Londona sam“, odgovorila sam na portugalskom.

„Prvi put ste u Lisabonu?“, pitala me je, takođe na portugalskom, isprva prebrzo da bih je razumela, ali onda sporije, i reči su mi se složile u glavi, pa sam klimnula.

„Moja majka je bila Portugalka“, rekla sam joj. „Došla sam da upoznam tu stranu svoje porodice.“

Pružila mi je ključ sobe.

Nagnula je glavu da me bolje osmotri, pa je rekla: „Izgledate kao Portugalka. Oči i kosa.“

Osmehnula sam se.

„I vaša energija.“ Stavila je obe ruke na grudi. „Imate portugalsku energiju.“

Apsurdno zadovoljna, opet sam joj se osmehnula. „*Obrigada*“, rekla sam.

Soba je bila jednostavna, ali čista i svetla, s belim kapcima na prozorima. Bacila sam kofer na krevet i širom otvorila prozor. Sa ulice se začuo žagor i pesma ptica. Bilo je divno. Osećala sam se veoma daleko od sumornog, kišnog Londona, ali sam se istovremeno osećala i kao kod kuće. Možda sam zaista Portugalka, pomislila sam. Iako nisam pamtila majku, možda je to bilo zbog iberijske krvi koja mi teče venama. Dopala mi se ta misao.

Brzo sam se i nemarno raspakovala, poubacivala odeću u fioke, a onda pažljivo izvadila uramljenu fotografiju koju sam ponela sa sobom – umotan u vuneni džemper koji verovatno uopšte neću ni oblačiti, jer je vreme ovde tako lepo. Srećom, džemper je poslužio svojoj svrsi i stakleni ram je ostao čitav. Ram se otvarao kao knjiga, sa po jednom fotografijom na obe strane. Na jednoj strani bili smo tata i ja. Fotografija je snimljena posle premijere njegove predstave *Juriš*, i na njoj je izgledao

zajapureno i srećno. Ja sam se osmehivala, ali pamtim da sam jedva čekala da pobegnem jer sam imala nešto strašno važno da kažem Vilfu, a upravo sam ga spazila kako dolazi. Sada više nisam pamtila šta je to bilo toliko hitno da nisam mogla da uživam u trenutku koji je tati bio toliko bitan, i bilo mi je krivo što nisam ostala s njim.

Na drugoj strani rama stajala je stara, izbledela slika na kojoj sam bila ja kao beba sa majkom. To je bila jedina njena fotografija koju sam imala. Na slici me je držala u naručju i osmehivala se mom ocu, koji je stajao iza fotografa. Imala je dugačku tamnu kosu – baš kao ja – i sviđalo mi se kako je raširila prste preko mojih malenih grudi, kako me čvrsto drži. Bezbedno.

„Upoznaću svoju porodicu“, rekla sam, dodirnuvši prstima majčino lice na slici. „Imam njihova imena i adresu, i pronaći ću ih.“

Stavila sam ram na noćni stočić i počela da kopam po tašni u potrazi za dnevnikom u kome sam upisala sve što znam o svojoj porodici u Lisabonu. Nije to bilo mnogo. Tata mi je dao adresu na kojoj žive moji baka i deka. Rekao je da ne govore engleski, iako im je nekada redovno pisao, ali mu posle smrti moje majke više nisu odgovarali. To je bio jedan od razloga zbog kojih je toliko insistirao da naučim portugalski.

„I oni su tvoja porodica, Laro“, uvek je govorio. „Tvoja mama bi želela da možeš da pričaš s njima.“

Našla sam presavijeni papir s adresom. Baka i deka su se zvali Bernardo i Benedita. Sviđalo mi se kako ta imena zvuče zajedno. Naravno, bila sam i te kako svesna da su sada sigurno već veoma stari. Zapravo, bilo je sasvim moguće – čak i verovatno – da više nisu živi. Ipak sam se nadala da ima i drugih rođaka. Tata je uvek govorio da je mama imala mnoštvo ujaka, tetaka i njihove dece.

„Što možeš da uradiš danas...“, rekla sam. Stavila sam adresu u džep haljine, pa sam se pogledala u ogledalu i zgrozila. Lice mi je bilo musavo, haljina izgužvana, a kosa raščupana.

„Ipak prvo kupanje“, rekla sam svom odrazu.

Presvukla sam se, umila, očešljala i stavila karmin. I pošto sam se koliko-toliko upristojila, ponovo sam uzela sliku i zagledala se u majku. Možda ću za koji sat gledati još njenih fotografija, slušati priče o njenom detinjstvu i upoznavati njenu porodicu. Onda sam vratila sliku na stočić i krenula napolje.

Bilo je već popodne, a sunce je bleštalo s neba. Zнала sam kuda otprilike treba da idem, i znala sam da ću morati da prođem kroz četvrt Baiša, deo grada pun radnji i barova. Isprva sam hodala sporo, upijajući prizore i zvuke Lisabona – okolne razgovore, uzvike ljudi koji su spazili prijatelje, provalu smeha iz nekog bara, nepoznate predmete u izlozima.

A onda sam, iako mi je sve to prijalo, ubrzala korak jer sam jedva čekala da stignem do majčine porodice. Uz njih će upoznavanje ovog grada biti još lepše. Sviđala mi se ideja da ću imati lokalne vodiče. Da ću naučiti koja su najbolja mesta. Pitala sam se postoji li pozorište. Sigurno postoji. A tu su, naravno, i fado barovi, koje je Ejpril toliko želela da vidi. Jedva sam čekala da obiđem svaki kutak ovog grada.

Sad sam već izašla iz centra Baiše i zašla u stambenu četvrt. Ponovo sam proverila adresu i s drhtajem uzbuđenja – ili strepnje – shvatila da sam u pravoj ulici. Bila je široka i popločana sitnom svetlosivom kaldrmom, kao i druge gradske ulice. Ali ovde su kuće bile visoke, sa ulaznim vratima koja su se otvarala pravo na pločnik, i sa velikim prozorima. Pratila sam brojeve dok sam sporo hodala ulicom, i onda stala ispred broja deset. To je bilo to.

Zastala sam na pragu i duboko udahnula. Onda sam povukla uzicu velikog zvona i čula ga kako odjekuje unutra.

Usledio je trenutak u kome sam pomislila da mi niko neće otvoriti. A onda se na vratima pojavio mladić, ne mnogo stariji od mene. Bio je visok i suv, sa tamnim očima i kosom i jamicama u obrazima.

„Ola“, rekao je upitno. „*Voce esta perdido?* Da se niste izgubili?“

Hm. Očigledno nisam izgledala baš onoliko portugalski kako je žena u hotelu tvrdila.

„Nao“, počela sam polako. Na nesigurnom portugalskom, koji je postajao sigurniji pošto sam videla da me momak razume, objasnila sam da tražim baku i deku i druge rođake. Rekla sam mu njihova imena, kao i ime svoje majke i njenog brata, a on me je bezizražajno gledao.

„Pitaću majku“, rekao je. Okrenuo se i povikao niz hodnik. „Mama?“

Pojavila se neka starija žena. Obrisala je ruke o kuhinjsku krpu pa ju je predala mladiću. On joj je objasnio koga tražim – mnogo brže nego što sam ja to objasnila njemu – i ona je klimnula glavom.

„Bernardo“, rekla je. „Bio je star čovek. Umro je.“

Polako sam i ja klimnula glavom.

„Benedita?“

Slegnula je ramenima. „Kupili smo ovu kuću pošto je Bernardo umro. Bio je udovac, tako su nam rekli. Ona je sigurno umrla pre njega.“

„A ostatak porodice?“

„Bio je sam“, odgovorila je. „Nije imao nikog. Niko nije preuzeo kuću kad je umro.“

Snuždila sam se.

„Nije bilo nikog drugog?“

Žena je slegnula ramenima. „Niko nije došao po njegove stvari“, rekla je. „Nije imao nikoga.“

„Nikoga“, ponovila sam šapatom. „Nikoga.“

Žena me je saosećajno pogledala. „Poznavali ste ga?“

„Bio mi je deda.“

Usledila je pomalo neprijatna tišina u kojoj smo samo stajali i gledali se – ja, žena i mladić. A onda, pošto mi nije prijalo sažaljenje koje sam videla u njihovim očima, naterala sam se da se nasmešim. „Hvala“, rekla sam. „Doviđenja.“

Okrenula sam se i žurnim korakom krenula nazad ulicom kojom sam došla, sve do ugla, gde se nalazila metalna klupa. Sela sam – zapravo sam se sručila – i duboko, drhtavo udahнула.

„Nikoga“, rekla sam sebi. „Nema nikoga.“

Niz obraz mi je kliznula suza, pa još jedna. Inače nisam sklona samosažaljenju. Ali nedostajao mi je tata. I nedostajala mi je mama, iako je nisam pamtila. A sad su mi nedostajali i baka i deka. Osećala sam se prazno. Usamljeno. I veoma razočarano i tužno.

Obrisala sam suze, ali su nastavile da teku. U džepu haljine potražila sam maramicu, ali je nije bilo. A onda je neko seo pored mene na klupu i pružio mi maramicu.

„Izvolite.“

Okrenula sam se – bio je to mladić iz kuće moje bake i deke. Izgledao je zabrinuto.

„Hvala“, rekla sam. „*Obrigada*.“

Izduvala sam nos i obrisala oči.

„Tužni ste zbog deke?“, upitao je na engleskom.

Klimnula sam glavom. „Nikad ga nisam upoznala“, počela sam polako. Grlo mi je bilo stegnuto od plača. „A ni baku. Roditelji moje majke. Ali ni nju ne pamtim. Došla sam da ih upoznam. Da upoznam svoju porodicu.“ Sada sam govorila brže, i suze su ponovo potekle. „Samo sam želela da saznam odakle potičem. Zato što mi je mama umrla.“ Sad sam već jecala u njegovu maramicu. „I tata mi je umro.“

Momak mi se približio na klupi i, pomalo nespretno, spustio ruku na moje rame i pustio me da se isplačem. A kad su moji jecaji prešli iz ridanja u povremeno štucanje, a rukav njegove košulje upio sve moje suze, osmehnuo mi se.

„Govorite veoma brzo“, rekao je. „A moj engleski nije baš dobar. Ali žao mi je što su vam roditelji umrli.“

Stegla sam usne. „Hvala.“

„Ja sam Migel.“

„Lara“, rekla sam. „Hvala vam što ste ovoliko ljubazni.“

„Mama me poslala“, priznao je. „Zabrinula se.“

Na to sam se osmehnula. „Zahvalite mami što je toliko pažljiva.“

„Došli ste čak u Lisabon da upoznate porodicu?“

Klimnula sam glavom. „Danas sam stigla.“

„Hoćete li još ostati?“

O tome nisam ni razmišljala. Pogledala sam oko sebe – široku ulicu, drvorede, plavo nebo, i slegnula sam ramenima. „Možda još dva-tri dana“, rekla sam. „Ali sada više nemam razloga.“

Migel je delovao razočarano. „Prava šteta. Lisabon je divan grad.“

„I London je divan.“

„Jednog dana ću ga posetiti.“

„Kad dođete, potražite me“, rekla sam.

Ustao je. „Ja radim u *Britanskom baru*.“ Gurnuo je ruku u džep i izvukao račun na čijem je vrhu bila odštampana adresa. „Evo. Tamo sam svaki dan. Ako vam bilo šta zatreba, potražite me.“

Uzela sam račun i pošto sam se osetila malo bolje, osmehnula se.

„Hvala.“

„Mama kaže da svakome treba da pomognemo, ako možemo.“

„Vaša mama je u pravu“, rekla sam. „Bili ste veoma ljubazni.“

„Želim vam srećan put nazad za London.“ Mahnuo mi je i otišao niz ulicu ka kući u kojoj moji baka i deka više nisu živeli.

Pogledala sam račun u ruci i pomislila da ga bacim, ali sam ga ipak presavila i stavila u džep. Još sam imala Migelovu maramicu, pa sam i nju gurnula u džep. Onda sam duboko udahнула, ustala i krenula nazad ka hotelu.

Treće poglavlje

Prenoćila sam u hotelu. Bila sam iscrpljena kada sam se vratila nazad kroz Baišu i krivudave uličice do malog trga na kom sam odsela. Uzela sam ključ sa recepcije, zahvalna što je pričljivu, nasmejanu recepcionerku zamenila starija žena koja mi je samo klimnula glavom. Onda sam se teškim korakom uputila uz stepenice. Već je pao mrak i bila sam premorena od dugog dana, od putovanja i razočaranja, i čim sam sela na krevet, preplavila me je potreba za snom. Izula sam se, skinula haljinu, zavukla se pod pokrivač i sklopila oči.

Ujutru mi je bilo malo lakše. Nisam rezervisala povratnu kartu kad sam krenula iz Londona pošto sam želela prvo da vidim kako ću se osećati kad stignem u Lisabon. Ali imala sam novca da platim povratak, a u Londonu su me čekali Vilf, Ejpril i čitava pozorišna trupa.

Ponovo sam spakovala stvari u kofer, iako sam ih jedva raspakovala, pa sam pogledala tatinu fotografiju.

„Pokušala sam“, rekla sam mu naglas. „Možda Lisabon ipak nije za mene?“

Tata me je gledao sa slike. „Vratiću se u London i započecu karijeru. Ponosićeš se mnome, tata.“

Pažljivo sam umotala ram u džemper i spakovala ga u kofer. Zatim sam sišla niz stepenice i platila račun za jednu noć.

S koferom u jednoj i tašnom u drugoj ruci izašla sam napo-
lje, u svetlo, toplo jutro. Lisabon je divan, pomislila sam kada
sam okrenula lice ka suncu. Možda se jednog dana vratim s
Ejpril, da zajedno obilazimo znamenitosti i slušamo fado. To
bi bilo lepo.

Sada ću se, međutim, vratiti u Englesku. Spustila sam torbu
na pločnik i naslonila se na zid hotela, da prebrojim novac.
Imala sam više nego dovoljno za kartu nazad. Zapravo, kad
se vratim u London, promeniću ovo što mi je ostalo nazad u
funte, šilinge i penije, i to će možda pokriti troškove stanarine
za nekoliko meseci. Ili čak i za neki čas glume. Nisam planirala
da tako bude, ali nije ni neka katastrofa. Novac koji mi je tata
ostavio iskoristiću najbolje što mogu, čak i ako ne budem radila
ono što je on zamislio.

Sa novčanikom u ruci, posegnula sam u tašnu da proverim
je li mi pasoš još tu. „Sve je na broju“, šapnula sam. Pogledala
sam na sat. Još je bilo rano. Naći ću put do železničke stanice
i krenuti nazad kući. Došla sam preko Pariza i Marselja, pa
vozom iz Porta. U Portugaliju se teško stizalo zbog građanskog
rata u Španiji, a Vilf me je posebno upozorio da izbegavam
Madrid. Pretpostavila sam da ću se vratiti istim putem, jer mi
je već poznat...

Odjednom i bez ikakvog upozorenja, neki čovek na biciklu
projurio je tik pored mene – toliko blizu da sam osetila miris
ulja u njegovoj kosi – i prenuo me iz misli. Ispružio je ruku i
pre nego što sam shvatila šta se dešava, istrgao mi je iz ruke
pasoš i novčanik, pa nestao nizbrdo, skrenuo iza ugla i izgubio
se u lavirintu uličica.

Stajala sam kao ukopana, potpuno zatečena. „Stoj!“, viknula
sam bespomoćno. „Stoj, lopove!“

Neka žena koja je šetala psa me je pogledala.

„Oteo mi je novčanik“, rekla sam usplahireno. „I pasoš!
Pokrao me je!“

Slegla je ramenima, podigla psića u naručje i požurila dalje.

Nisam znala šta da radim. Stajala sam u mestu i zurila nizbrdo, gde je lopov nestao. Istovremeno sam se osećala besno, tužno i glupo. Kako sam mogla da dopustim da mi se to desi? Ukrao mi je pasoš, zaboga. Šta ću sad?

Drhtala sam od šoka, nisam imala pojma šta da radim, jer jedno je izgubiti novac, ali još gore je izgubiti pasoš. Sada više nisam znala kako da se vratim kući. Moraću da nekako nabavim novi. Postoji li u Lisabonu britanska ambasada? Pretpostavila sam da postoji, ali nisam imala pojma gde je.

Zato sam se, zbunjena i pomalo posramljena, vratila u hotel. Na recepciji je bila ona starija žena pa sam duboko udahнула i na nesigurnom portugalskom joj ispričala šta se dogodilo.

Nabrala je nos. „Oni su prava pošast“, rekla je. „Ti lopovi na biciklu previše su brzi. Ne treba držati novac u ruci.“

Pa da, to sam sada znala, ali bilo je kasno za savete. Pokušala sam da joj se osmehnem. „Šta da radim?“, upitala sam. „Da prijavim policiji?“

Prevrnula je očima. „Šta oni mogu da urade?“

Znači, ne?

„Trebalo je da otputujem kući“, rekla sam, nadajući se da će razumeti ozbiljnost situacije. „Nazad u Englesku. A sada ne mogu da idem jer nemam pasoš.“

„Hoćete li nazad u sobu?“, pitala je i pružila ruku ka ključu. „Slobodna je.“

Odmahnula sam glavom. „Nemam ni novac.“

Njeno dotle bezizražajno lice sada je postalo neprijatno. „Baš ništa?“

„Ništa.“

Izvrnula sam džepove da joj pokažem da su prazni, a iz jednog je ispao papirić. Žena je pokazala da ga podignem i poslušno sam to učinila.

„Ne možete ostati ovde ako ne možete da platite“, rekla je.

„Znam.“

Usledio je neprijatan trenutak, a onda je uperila olovku prvo u mene pa u vrata. „Molim vas da odete. Ovaj hotel je samo za goste.“

Sporo sam izašla na ulicu, gde je sunce sada postalo previše snažno. Šta ću sad bez novca i bez pasoša? Možda da potražim britansku ambasadu? Mogu li da je pronađem i tamo zamolim nekoga za pomoć?

Onaj papirić mi je još bio u ruci. Pogledala sam ga i shvatala da je to račun koji mi je juče dao Migel, sa adresom bara u kome radi.

Rekao je da ga potražim ako mi zatreba bilo šta. E pa, sad mi je nešto stvarno trebalo.

Raširila sam papir i pogledala ga. Da li je to bio znak da moj tata, odnekud, ipak pazi na mene?

Gurnula sam vrata hotela, a žena za recepcijom odmah je frknula.

„Ovaj hotel...“, počela je.

„Ne nameravam da se zadržavam“, rekla sam. „Gde je *Britanski bar*?“

Vidno se razvedrila kada je shvatila da odlazim, pa mi je dala detaljna uputstva, čak mi je i nacrtala malu mapu na hotelskom papiru.

Trudila sam se da se ne obazirem na krčanje u stomaku – sinoć sam preskočila večeru a jutros doručak – i uzela sam mapu. Zatim sam digla glavu, uzela torbu i krenula. Lisabon me je već prilično izudario, ali još nisam bila spremna da priznam poraz.

Do bara sam morala prilično da pešačim. Tramvaji su tutnjali pored mene, ali nisam imala pojma u koji bi trebalo da uđem, niti da li uopšte neki ide u pravom pravcu. A čak i da sam to znala, nisam imala novca da kupim kartu. Zato sam nastavila peške, digla torbu na rame i obrisala znoj sa čela.

Kad sam konačno stigla do *Britanskog bara*, nedaleko od reke, sva sam se zajapurila, a znoj mi se slivao niz leđa. Bio je to mali pab s crvenim prozorima.

Virnula sam kroz staklo. Nije baš izgledao britanski, osim po imenu ispisanom zlatnim slovima. Na točilicama su bila portugalska piva, a na policama boce za koje sam pretpostavila da su porto. Iza šanka, na moje ogromno olakšanje, stajao je Migel. Pokucala sam na prozor, on je digao pogled, osmehnuo se i mahnuo mi da uđem.

„Drugarice“, rekao je na engleskom. „Došla si u posetu.“

„Došla sam da tražim pomoć“, priznala sam.

„Sedi, da čujem šta se desilo.“

Sela sam na barsku stolicu dok mi je Migel spremao kafu. Na mešavini portugalskog i engleskog ispričala sam mu šta se dogodilo.

„Mnoge turiste tako pokradu“, rekao je. Opet sam pomislila koliko bi bilo korisno da sam to znala ranije, ali sad je za to bilo kasno.

„Sad nemam ni novac, ni pasoš“, rekla sam. „Trebalo je da otputujem kući, ali sada ne mogu.“

Migel me je pogledao. „Treba ti novac?“

„Naravno.“

„Treba ti posao?“

Razmislila sam o tome. Nisam očekivala da će me neko izbaviti iz ove situacije. Pretpostavila sam da ću morati da nađem neki posao, da bih sakupila dovoljno novca da izvadim novi pasoš i kupim kartu za London.

„Da.“ Klimnula sam glavom. „Treba mi posao.“

„Jesi li nekad radila u baru?“

Ponovo sam klimnula. „Ja sam glumica“, rekla sam i osmehнула se. „Radila sam u čajdžinici, i u dva – ne, u tri paba, i u jednom kafeu, i u nekoliko otmenih restorana.“ Nisam baš morala da spomenem kako su me iz većine tih mesta otpustili.

Nasmejao se.

„Glumica?“

„Ili bar želim da to budem.“

„S glumom ne mogu da ti pomognem, ali mogu da ti ovde nađem posao. Ako želiš. Ako hoćeš? Tiju očajno trebaju radnici, a ti si Engleskinja – to će mu se dopasti.“

Silno mi je laknulo.

„Stvarno?“

„Stvarno.“ Ponovo se osmehnuo. Bio je vrlo zgodan i podsetio me je na Vilfa po tome kako mi je bezuslovno pritekao u pomoć.

„Gde si odsela?“ , nastavio je Migel.

Slegnula sam ramenima. „Bila sam u hotelu, ali nemam para da platim još jednu noć.“

„Mi ovde nemamo puno mesta, ali možeš da ostaneš kod nas“, rekao je Migel. „Dve-tri noći.“

„Možda mi zatreba duže od toga dok skupim pare za kartu“, upozorila sam ga.

„Naći ću ti nešto čim dobiješ platu.“

Kao devojci iz Londona, tolika velikodušnost delovala mi je pomalo sumnjivo. „Moći ću da plaćam kiriju“, rekla sam. „Čim budem imala novac.“

„Nema potrebe.“

„Ovo je samo privremeno. Samo dok ne skupim za kartu i ne izvadim novi pasoš.“

„Naravno.“

„A tvoja majka će biti tamo?“ Iz gorkog iskustva sam znala da neki muškarci očekuju plaćanje „u naturi“ i nisam želela da budem sama s Migelom dok ga bolje ne upoznam, ma koliko pristojno delovao.

„Biće“, rekao je. Namrštio se, očigledno zbunjen, a onda mu se lice razvedrilo kad je shvatio. „Ne želim ništa od tebe“, rekao je odlučno. „Ni to. A ni bilo šta drugo.“

Izgledao je pomalo uvređeno, pa sam mu stisnula ruku preko šanka. „Veoma si dobar prema meni. Hvala ti.“

„Dobro je biti dobar“, rekao je na engleskom, i ja sam se nasmejala.

„Gde si to naučio?“

„Mamina prijateljica je Engleskinja. Stalno to govori.“

„E pa, ta prijateljica tvoje mame je u pravu.“

Migel je otišao do vrata iza šanka i viknuo: „Tio!“

„*Sim?*“, začuo se glas.

Na portugalskom je brzo rekao – bar koliko sam shvatila – da je pronašao nekog za posao, da mogu odmah da počnem i da imam mnogo iskustva u barovima. Na to sam iskrivila lice. Možda ne *baš* mnogo. „I Engleskinja je!“, završio je pobedonosno.

Usledila je kratka tišina. A onda je, gde god da je bio, Tio viknuo: „*Sim!*“

Migel se vrlo zadovoljno okrenuo ka meni.

„Možeš li odmah da počneš?“

Slegnula sam ramenima. „Nemam ništa drugo u planu.“

Uzeo je kecelju sa gomile čistog platna iza šanka i bacio mi je.

„Dobro došla u Lisabon“, rekao je.

Otresla sam kecelju i vezala je oko struka. „Ne ostajem zauvek“, upozorila sam. „Ovo je samo na nekoliko nedelja, dok ne skupim za kartu kući.“

„Naravno“, rekao je Migel, a oči su mu vragolasto zaiskrile. „Samo nekoliko nedelja.“

Četvrto poglavlje

Mart 1940.

Posmatrala sam izbeglice kako prolaze pored bara i pokušavala da pogodim odakle su. Ove su, pretpostavila sam, dolazile iz Francuske. Bile su prilično dobro odevene, za razliku od onih iz Istočne Evrope koje su u Lisabon pristizale već mesecima – ali u očima im se jasno video strah i očaj. Čula sam da su neki imućniji ljudi iz Francuske – bogatiji Jevreji koji su bežali glavom bez obzira – napuštali zemlju samo s odećom koju su imali na sebi, ali sa zlatom i novcem ušivenim u porube kaputa ili skrivenim u cipelama.

Stajala sam pored praznih stolova kraj izloga, držeći u jednoj ruci prljave čaše, a u drugoj krpu, i pitala se šta će biti sa svim tim ljudima koji su ostali bez ičega. Zahvalila sam svojoj srećnoj zvezdi što nisam među njima – možda sam ostala bez novca kad sam stigla u Lisabon, ali sam imala posao i krov nad glavom – čak i ako sam se ovde zadržala daleko duže nego što sam nameravala.

Sa dokova se začula brodska sirena. Već sam videla dim iz dimnjaka iznad krovova. Uskoro će isploviti, daleko od Evrope pod nemačkom okupacijom, preko Atlantika, ka sigurnosti Amerike. A ko zna kada će sledeći brod stići.

„Neće se svi ukrcati na brod“, rekao je moj gazda Tio, pošto mi je prišao s leđa.

Namrštila sam se – niko bolje od mene nije znao koliko su te karte tražene. „Iznenadila bih se da se bilo ko ukrca.“ Brzo sam prebrisala sto krpom dok je još ljudi prolazilo ulicom. „Karte su rasprodate još pre nekoliko dana.“

To je zakon ponude i potražnje, govorili su svi. Što je više ljudi želelo da napusti Lisabon, to su cene – za vozove, za brodove, pa čak i za poneki avion – bile veće. Zato sam i dalje bila tu, osamnaest meseci pošto sam odlučila da se vratim kući. Jer dok su se oblaci rata nadvijali nad Evropom, cene su samo rasle i svaki put kad bih sakupila dovoljno za povratak u London, karte bi opet poskupele, pa mi je trebalo još. A onda je rat zaista izbio i sve je otišlo dodavola. Nisam mogla da uskratim kartu nekome ko je ostao bez igde ičega, čak i da sam mogla da je platim. A nisam umela ni da potkupim nekoga da mi obezbedi mesto na brodu, kao što su neki činili.

Tio je prezrivo frknuo. „Neko baš mlati pare.“

Pogledala sam njegove nove kožne cipele. „Ja ne“, rekla sam značajno. „A pogotovo ne oni.“

„Biće još brodova“, rekao je slegnuvši ramenima. Pogledom je ispratio mršavu ženu upalih obraza s bebom u naručju koja se vukla ka luci, a onda se okrenuo. „Život ide dalje.“

Ponekad sam stvarno mrzela Tija.

„Volela bih da možemo nešto da učinimo“, rekla sam.

Coknuo je jezikom. „I možemo. Možemo da očistimo ove stolove i spremimo se za večeras.“

„Nisam na to mislila.“

„Svi mi radimo šta možemo, Laro“, rekao je. „A sad počni. Briga neće oprati čaše.“

To mu je bila jedna od omiljenih izreka, iako me je najčešće prekorevao zbog maštanja.

„Maštanje neće...“, započeo bi, pa bi dodao: „oprati čaše“, „poslužiti piće“ ili „pobediti u ratu“.

Neiskreno sam mu se osmehnula.

„Upravo ih perem, Tio.“

Posao u *Britanskom baru* je cvetao, i meni je zbog toga bilo drago – to je značilo da imam stalan posao i sigurne prihode, što nije bilo za potcenjivanje. Mada mi se gosti nisu preterano sviđali, otkako se Lisabon napunio Nemcima.

„Moram nekoga da vidim“, rekao je Tio prezrivo posmatrajući poslednje izbeglice koje su se vukle ulicom. „Zbog jednog posla. Snaći ćeš se sama?“

Osvrnula sam se po praznom baru. „Mislim da hoću.“

„Kamila ti je ostavila sendvič u kuhinji“, rekao je. „Vratiću se kasnije.“

Bilo mi je drago što ću ostati sama, pa sam klimnula glavom. „Ne moraš da žuriš“, rekla sam.

Tio je na glavu stavio šešir – nov, primetila sam – pa je izašao i trkom prešao ulicu da izbegne izbeglice, tako da ga je zamalo udario tramvaj. To bi bila božanska pravda, i to kakva.

Odnela sam prljave čaše do sudopere i isprala ih. Onda sam krenula da nađem sendvič. Kamila, koja je radila u kuhinji, već je otišla kući, ali mi je zaista ostavila zemičku sa sirom, nekoliko sočnih paradajza i jednu breskvu, mekanu i mirisnu. Dobra stara Kamila. Bila je mnogo ljubaznija prema meni nego Tio.

S tanjirom u ruci vratila sam se za sto pored prozora, gde je sunce grejalo, pa sam sela na zagrejanu kožnu stolicu da jedem. U džepu kecelje imala sam pismo od Ejpril iz Engleske, pa sam ga izvadila i počela da čitam dok sam grickala hleb.

Prilično me je iznenadilo što se – slutim pod Vilfovim uticajem – čim je počeo rat, Ejpril prijavila u WAAF, Žensku pomoćnu vazduhoplovnu službu. Ispostavilo se da ima dara za motore, pa je umesto haljina sada nosila radni kombinezon i radila kao mehaničarka.

Zadivilo me je što se angažovala u odbrani zemlje. I osetila sam grižu savesti što ja to ne činim. Njena pisma su bila

zabavna i volela sam kad mi stignu, ali sam se zbog njih osećala i pomalo beskorisno.

Ubacila sam paradajz u usta i digla noge na stolicu preko puta.

Nikad nećeš pogoditi šta smo smislile, pisala je Ejpril. Spremile smo predstavu! Bilo je urnebesno. Sećaš se onog divnog osećaja kad nastupaš pred publikom, Laro? Bože, bilo je predivno ponovo izaći na pozornicu.

Naravno da sam pamtila. Toliko jasno da sam gotovo osetila miris šminke i prašnjavih sedišta u pozorištu. Zagrizla sam breskvu. I setila se kako sam bila rešena da jednog dana i sama postanem glumica.

E pa, sada je taj san delovao mnogo dalje nego pre.

Izenada sam postala razdražljiva – zbog Tija, zbog Ejpril, zbog tuge na licima izbeglica, i zbog same sebe – pa sam ustala, uzela prljav tanjir, zgužvala pismo i bacila ga u kantu za smeće, baš u trenutku kad su se vrata bara otvorila.

„Ah, moja omiljena konobarica“, rekao je čovek koji je ušao. Potisnula sam razdražljiv uzdah i uzvratila mu osmehom. „Kako si, Laro?“

„Ja sam jedina konobarica“, odgovorila sam i prevrnula očima. „Poranio si, Bruno.“

Prišao je šanku i blago klimnuo glavom ka ljudima koji su ulazili za njim. „Imamo sastanak“, rekao je.

Malo sam se pomerila u stranu da vidim iza njega. Većina ih je, poput Bruna, na sebi imala sivu uniformu nemačkih oficira, sa kapama koje su im stvarale senku preko lica. Dvojica su bila u civilu – ali otmeno odeveni, delovali su važno – i činilo se da su Portugalci, iako ih nikada ranije nisam videla.

Duboko sam uzdahnula. Uopšte nije bilo lako biti učtiv i služiti ljude s kojima su moji sunarodnici u ratu. „Šta ćete da popijete?“

„Pivo“, rekao je Bruno. „Za početak.“

„Biće veselo?“, upitala sam, uzela čašu i počela da sipam.

„Ako sve bude išlo kako treba.“ Namignuo mi je.

„Nemoj da mi namiguješ“, rekla sam. „Stvarno.“

Izvadio je tanke cigare koje je uvek pušio. Njihov oštar miris uvek mi se uvlačio u kosu, pa sam ga prostretila pogledom. „Nemoj da zapališ dok ne sedneš.“

„Ah, Laro, trebalo bi češće da se smeješ“, rekao je. „Mnogo si lepša kad se smeješ.“

„Nosi se“, rekla sam vedro. Spustila sam mu pivo na šank i natočila ostalima. Bruno me je osmehnuto gledao. Mrzela sam naciste, ali se Bruno bar nije stideo toga ko je i šta je i ponosno je oko ruke nosio traku sa kukastim krstom, za razliku od mnogih drugih u Lisabonu. Pomislila sam na Tiove sjajne cipele, na otmena odela Portugalaca koji su čekali pivo, i naježila se. Pitala sam se da li ti ljudi rade za tajnu policiju – PDVE. Ne bi me iznenadilo. PDVE je trebalo da bude neutralna, ali svi su znali da se dodvorava Nemcima. Pričalo se da plaćaju doušnike i često sam se pitala da li Tiov novac odatle potiče. On, međutim, ne bi bio jedini. Mnogi Lisabonci su se obogatili sklapajući sumnjiva poznanstva, trgujući informacijama, uzimajući mito.

Odnela sam pivo za sto, oni su se uneli u razgovor i bar je počeo da se puni. Tija i dalje nije bilo, što me je živciralo, ali stigao je Migel.

„Sreo sam Tija, rekao mi je da dođem“, rekao je, vezujući kecelju. „Imaš mnogo posla?“

„Kao i uvek“, rekla sam s osmehom. Bilo mi je drago što ga vidim. Volela sam kad je bar pun jer su onda večeri brzo prolazile, ali nisam želela da radim sama.

„Koga imamo?“

„Bruno i njegovo društvo su tamo“, rekla sam. „U onom ćošku neko slavi rođendan. I naši redovni gosti za šankom.“

Migel je sve to brzo osmotrio i klimnuo glavom. „I nekoliko Britanaca“, rekao je, kada su na vrata ušla dva oficira s još jednim, prilično naočitim čovekom u sakou od tvida.

„Sviđa ti se?“, upitao je Migel, primetivši moj znatiželjni pogled.

Nasmejala sam se. „Pravi dasa“, rekla sam. „Tako mi kaže-mo u Engleskoj.“

„Dasa?“, ponovio je Migel, pa je nastavio na portugalskom. „Nije loša reč. Hoćeš ti da ih poslužiš?“

Odmahnula sam glavom. „Bolje ti vežbaj engleski.“

Migel je pošao ka njima, a ja sam posmatrala kako Britanci prolaze pored stola s Nemcima i uljudno im klimaju glavom. Zbog toga što su svi živeli u istom gradu, rat u Evropi delo-vao je veoma daleko, ali kad sam malo bolje razmislila, to mi nije prijalo. Delovalo mi je poput farse što ti isti vojnici koji ovde sede jedni pored drugih, piju u istom baru i uljudno se pozdravljaju zapravo pripadaju zaraćenim stranama. Da su sada u Francuskoj ili Belgiji, pucali bi jedni na druge. Bruno bi oborio Vilfov avion bez trunke oklevanja, ma koliko ljubazno mu ja točim pivo. Mada, s obzirom na Brunovu besprekornu uniformu i uredno potkresane brkove britanskih oficira, možda oni ne bi zapravo pucali. Nisu delovali kao ljudi koji će sami prljati ruke. Zbog toga je bilo još i gore – prepustili bi nekom drugom da to čini umesto njih.

Rođendansko društvo u uglu prasnulo je u glasan smeh, što me je prenulo iz misli. Mrko sam ih pogledala. Među njima je bila žena koju sam površno poznavala, a radila je u luci. Za nju se pričalo da ima uticaja na to koga će pustiti na brodove. Navodno je karte davala prognanom plemstvu i bogatašima, umesto izbezumljenim jevrejskim izbeglicama koje su, stežući propusnice u rukama, sanjale o Americi. Znala sam da u luci rade i drugi i da su neki od njih sigurno čestiti, jer su neki Jevreji ipak uspevali da pobegnu. Ali bila sam prilično sigurna da ova žena ne spada u takve. Osetila je da je posmatram pa je digla oči, a ja sam hitro skrenula pogled. Nisam želela nikome da se zameram. Trebao mi je ovaj posao i svi smo morali da se slažemo. Koliko god to bilo gadno.

„Laro!“, viknuo je Bruno. „Laro! Dođi!“

Poslušno sam prišla njihovom stolu.

„Još nešto za piće?“, upitala sam.

„Da, ali neka natoči tvoj momak.“

Podigla sam obrvu ka Migelu, koji sigurno nije bio moj momak. On se nasmejao i počeo da sipa pivo.

„Hajde izvedi ono tvoje“, rekao je Bruno, nagnuvši se ka meni. „Mnogo je zabavna“, rekao je ostalima. „Svakoga ume da imitira. Samo je pitajte.“

Jednom, posle Božića, bar je bio prazan i Tio je otvorio bocu porta pa smo svi nazdravili. A pošto sam ja u dubini duše zabavljač, ponela me je atmosfera i počela sam da imitiram ljude. Oduvek sam imala sluha za akcente i dara za oponašanje – tata me je tome učio još kad sam bila mala, na pozorišnim zabavama. Zaboravila sam da je Bruno bio prisutan te večeri.

„Ne“, rekla sam sada. „To je bila specijalna prilika.“

„Ma hajde, molim te“, rekao je Bruno. Pogledao je ostale. „Stvarno je sjajna. Crći ćete od smeha.“

Htela sam da odem. Trebalo je da odem. Ali sam pomislila na Ejpril, kako nastupa u predstavi, kako joj tapšu i kako je obožavaju. Pomislila sam na Tija, koji se negde mota da bi napunio džepove i ostavlja mene da sama vodim bar. Pa sam rekla sebi, zašto da ne i osmehnula se.

„Koga želite?“

Bruno je kratko iskosa pogledao ka Britancima. „Nevila Čemberlena!“

„To je previše lako.“

Sela sam na šank, uzela podmetač za pivo, mahnula njime i počela: „U ruci imam list papira...“, izgovorila sam dubokim glasom da zvučim kao premijer.

Nemci – koji su bili pijaniji nego što sam slutila – dobroćudno su zviždali i negodovali, zbog čega sam se nasmejala.

Bruno mi je dodao čašu porta, i mada sam znala da ne treba da pijem dok radim – iskapila sam je na eks.

„Koga sledećeg?“

„Stanlija i Olija!“, viknuo je neko iz ugla.